

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. II. Quæ conditiones ad satisfactionem requirantur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

ostendimus in Tractatu de Incarnatione disput. 4. art. 4. ut aliqua satisfactio censeatur esse de rigore iustitiæ, non sufficit quod fiat ad æqualitatem, & tantum a debitore solvatur, quantum debetur creditori, sed requiritur insuper quod non fundetur in gratia creditoris, quod fiat ex bonis debitoris, & ex bonis aliis indebitis, seu quæ nullo alio titulo debeantur creditori: Sed hæc conditiones reperiri nequeunt in nostris satisfactionibus, cum illæ non sint ex bonis propriis, sed ex receptis ab ipso creditore, qui est Deus, & infinitis titulis illi debeantur, subindeque fundentur in gratia creditoris, qui posset, si vellet, alio titulo quam satisfactionis, opera nostra satisfactoria à nobis exigere. Unde Bernardus ait quod *Deus nos onerat, cum exonerat, onerat enim beneficiis, cum exonerat peccatis*: Ergo non possumus satisfacere Deo de rigore iustitiæ, pro pena temporali peccato mortali debita. Quare nostræ satisfactiones non pertinent ad iustitiam commutativam, sed ad virtutem penitentiae, quæ est iustitia quædam imperfecta, & pars potentialis iustitiæ commutativæ, ut disp. 2. ostendimus.

10. Contra primam partem nostræ conclusionis obijciunt Adversarii. Qui solvit pretium ordinis inferioris, non solvit condignè & sufficienter, tamen si pretium illud sit condignè & misericorditer à creditore acceptetur: Sed penæ hujus vitæ non sunt ejusdem rationis cum penis vitæ futuræ, sed multum ipsi inferiores & impropportionatæ: Ergo per illas non possumus satisfacere de condigno pro penis purgatorii peccato remisso de bitis, tamen Deus pro penis purgatorii, penas hujus vitæ benignè & misericorditer acceptet.

11. Hoc est præcipuum, imò & unicum fundamentum, quo Recentiores supra citati moventur ad asserendum hominem per bona opera satisfactoria, non satisfacere de condigno pro pena temporali peccato mortali debita. Verum hæc ratio nullius momenti est, multo enim magis gloria æterna excedit bona iustorum opera, quam pena temporalis debita peccatis; & tamen ille excessus non impedit, quin bona iustorum opera sint satis proportionata ad merendum de condigno gloriam æternam; quia nimirum (ut in Tractatu de merito declaravimus) ad meritum de condigno non requiritur æqualitas rei, sive in esse entis (quæ æqualitas arithmetica dicitur) inter meritum & præmium, sed sufficit æqualitas proportionis, quæ geometrica appellatur, seu æqualitas moralis in eo consistens, quod dignum sit apud præmiantis, liberalitatem, ut tale opus tali præmio compensetur. Sic etiam ad satisfaciendum de condigno pro penis purgatorii, non requiritur æqualitas omnimoda inter penas hujus vitæ, & penas purgatorii, sed sufficit æqualitas proportionis, seu æqualitas moralis, in eo consistens, quod dignum sit tale opus, aut talis pena voluntariè assumpta, ut Deum moveat, ne purgatorii penas infligat. Unde ad argumentum in forma respondeo, distinguendo Majorem: Qui solvit pretium ordinis inferioris tam in esse moris quam in esse physico, non solvit condignè & sufficienter, concedo Majorem. Qui solvit pretium ordinis inferioris in esse physico, habens tamen cum re debita proportionem quandam, & æqualitatem moralem, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Disp. 2.
art. 5.

ARTICULUS II.

Quæ conditiones ad satisfaciendum
requirantur?

Conditiones ad satisfaciendum requiruntur triplicis generis, aliæ enim se referunt ad personam satisfaciens; aliæ ex parte operis quod satisfaciens; aliæ verò ex parte ejus cui fit satisfactio. De primis agemus in hoc paragrapho, de aliis vero in sequentibus.

§. I.

Conditiones ex parte satisfaciens requiruntur.

Disco primo, ad satisfaciendum requiruntur ex parte satisfaciens quod sit in gratia, scilicet, debite opera quæ eliciuntur ab homine in peccato mortali existente non sunt satisfactoria, etiam pro pena temporali peccatis remissis debita. Ita D. Thomas hic quæst. 14. art. 2.

Probatur breviter. Tum quia opera hujus vitæ, etiam penalia, non sunt comparabilia, nec proportionem habent cum pena purgatorii, & consequenter per se non habent valorem ut mittant illam, sed indigent gratiâ quæ hoc valorem accipiant: gratiâ, inquam, non solum auxiliante, verum etiam, imò præcipue, sanctificante, ut conferat dignitatem personæ à qua satisfactio habet valorem & moralem proportionem ad debitum persolvendum. Tum etiam, quia non possumus satisfacere Deo, etiam pro penis purgatis debita, ex vera & stricta iustitia, ut articulo præcedenti ostensum est, sed tantum ex amicitia. Atqui satisfactio quæ fundatur in amicitia divina, supponit gratiam: Ergo &c. Adde quod licet est generalis, ut quod sine charitate fit, nihil proficit ad vitam æternam; quod tamen effectivum, si opera extra charitatem facta, essent satisfactoria pro pena temporali, utpote cum reatu penæ temporalis quando remanet, retardaret gloriæ affectationem.

Ex his constat, bona opera in mortali peccato non reviviscere, etiam quoad satisfaciendum, adveniente postea gratiâ, quia nunquam fuerunt viva & satisfactoria. Non sunt tamen illa opera etiam in peccatoribus omnino inutilia; valent enim primo ad satisfaciendum præcepto, secundo ad mitigandas passiones, tertio ad præmium aliquod accidentale, quarto ad disponendum hominem ad similia bona opera, quando erit in gratia, elicienda. Demum ut observat D. Thomas hic quæst. 14. art. 3. ad 3. sunt aliqua bona opera ex quibus manet aliquis effectus in satisfaciens, etiam postquam actus satisfaciens transiit, quæ licet in statu peccati eliciantur, postea tamen ab homine justificato possunt Deo in satisfactionem offerri: v.g. ex jejunio manet corporis debilitas, & ex elemosinarum largitione, sublimitas diminutio, quæ sunt quædam penales, quas si homo justificatus offerat Deo, acceptabit illas Deus in satisfactionem pro pena temporali, quamvis jejunium & elemosinæ largitio in statu peccati facta fuerint.

Dico secundo, ad satisfaciendum ex parte satisfaciens requiritur alia conditio, nimirum status viatoris.

Probat: De satisfactioe eodem modo philosophandum.

Josephandum est ac de merito, servata proportionem, præsertim cum omnis actus satisfactorius sit etiam meritorius, ut infra dicemus. Ergo sic ut post hanc vitam nullus est locus merito, ita nec satisfactioni. Unde Christus dicebat Joan. 9.

Venit nox quando nemo potest operari. Ubi per noctem status hominis post mortem intelligitur, in quo nemo potest meritorie vel satisfactorie operari. Unde Origenes hom. 3. in Psalmum 36. Dominus & Salvator ait, *veniet nox quando nemo potest operari*, & hoc dicit de illo tempore quod erit post hoc seculum, tempore quo unusquisque pro malis suis recipiet penas. Tunc ergo dicit, *noctem illam futuram*, cum iam nemo potest operari aliquid, sed unusquisque tunc patitur ex operibus suis quæ hic posuit operatus est.

Cum ergo nox fuerit, nemo operatur. In illo tempore malo, cum peccatores supplicii affliguntur, erit sine dubio fames his qui nullos fructus boni operis collegerunt. In illo autem famis tempore, saturabuntur iusti ex fructibus iustitiarum suarum. Sicut enim in deserto sex diebus colligebant manna, in sexta autem die non unus diei modum, sed quantum sufficeret ad crastinum colligebant, & unusquisque edebat in die Sabbati quæ collegerat in die sexta: ita etiam nunc velut sexta quedam dies putanda est Domini nostri Iesu Christi adventus, & tempus hoc dispensationis ejus, quam passionem suam hoc in seculo procuravit. Et idcirco dum in die sexta sumus, colligimus manna dupliciter, ut sufficere nobis possit, dum advenit vera Sabbati observatio populo Dei. Si enim non collegerimus duplices cibos, qui nobis & in presentis seculo sufficiant & in futuro, in diebus famis non saturabimur.

Confirmatur: Si homo posset post mortem satisfacere, animæ quæ purgantur, cum eliciant ferventissimos & frequentissimos actus charitatis & contritionis, statim pro penis maximis satisfacerent; subindeque non diu detinerentur in purgatorio, ut detinentur plurimæ.

§. II.

Conditiones ex parte ipsius operis satisfactorii necessariae.

15. Dico tertio, ut opus aliquod sit satisfactorium, debet esse liberum, bonum, supernaturale, ac pœnale.

Probatur conclusio quantum ad singulas partes. Et in primis quod opus satisfactorium debeat esse liberum seu voluntarium, constat, Tum quia actus satisfactorius est actus moralis & humanus: fundamentum autem moralitatis est libertas: Tum etiam, quia sicut homo non peccat nisi liberè operando, ita nec pro peccato satisfacit, nisi eliciendo actum liberum; & per hoc satisfactio distinguitur à satisfactione, seu à punitione coacta, & à pœna quam quis invitatus patitur.

Observat tamen D. Thomas hic quæst. 15. art. 3. quod quamvis flagella temporalia à Deo homini immittantur, non sint in ejus potestate, sed veniant ei ab extrinseco; si tamen ea voluntariè acceptet, & patienter toleret satisfactoria sunt, Quia (inquirit) sunt aliquo modo ipsius patientis, in quantum ea acceptat ad purificationem peccatorum, eia utens patienter. Idem docet Tridentinum sess. 14. cap. 9. his verbis: *Docet præterea (Sancta Synodus) tantam esse divinam munificentiam largitatem, ut non solum panis sponte à nobis pro vindicando peccato suscipiis, aut Sacerdotis arbitrio pro men-*

Tom. V.

sura delicti imponiis, sed etiam quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo insulsiis, & à nobis patienter tolerariis; apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.

Secundò, quod opus satisfactorium debeat esse bonum, non minùs evidens est, quia per opera mala non possumus mereri remissionem pœnæ, cum potius novam pœnam mereamur.

Tertiò, quod debeat esse supernaturale constat ex Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi dicit satisfactiones nostras esse opera ex meritis Christi: Sed quæ sunt ex meritis Christi supernaturalia, sunt. Ergo &c.

Tum etiam ex D. Thomas hic quæst. 14. art. 3. ubi vult cum satisfactione nostra semper conjunctum esse aliquod meritum, per illam enim remissionem pœnarum purgatorii mereamur, quæ ad ordinem supernaturalem quodammodo pertinent, tum quia fide supernaturali nobis reverantur, tum etiam quia retardant nos à consecutione finis ultimi supernaturalis, unde licet ad meritum præmii supernaturalis, actus supernaturalis requiratur, ita & ad satisfaciendum pro pœnis purgatorii.

Denique quod opus satisfactorium debeat esse pœnale, colligitur ex Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi opera satisfactoria vocantur pœnas satisfactorias, & Can. 13. *pœnas sponte susceptas, vel à Deo insulas, vel à Sacerdote injunctas.* Scriptura etiam assignat pœnitentibus opera pœnalia pro satisfactione peccati, Joël. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio & fletu & planctu.* Matth. 11. *In cilicio & cinere pœnitentiam egistis.*

Ratio etiam suffragatur, nam ut discutit D. Thomas hic quæst. 15. art. 1. satisfactio fit tum ut peccata præterita vindicentur, tum ut futura caveantur: Sed ad utrumque requiritur opus pœnale; Ergo &c. Minor probatur quoad utramque partem, & in primis quod ut peccata præterita vindicentur, opus pœnale sit conveniens, manifestum videtur, debet enim hæc vindictio seu recompensatio ita fieri, ut quantum se glorificavit peccator, tantum detur ei tormenti & luctus, ut dicitur Apocal. 18. & tantum recipiat pœnæ & supplicii, quantum delectationis inordinatæ, in creaturarum perversa fruitione recepit. Unde Gregorius homil. 2. in Evang. relatus à D. Thomas eodem articulo, in argumento sed contra: *Inustum est, ut peccator tanto majora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quantum majora sibi intulit damna per culpam.* Deinde quod ut futura peccata caveantur, opus pœnale utile sit, patet ex Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi hæc habet: *Proculdubio magnopere à peccato revocant, & quasi freno quodam coercent hæc satisfactoria pœna, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiant.* Ubi enim homo expertus est pœnam, non facillè redit ad culpam. Unde Philosophus 2. Ethic. ait quod *peccatorum medicina sunt pœne.*

Dices, Omnis actus virtutis est satisfactorius: 16. Sed dantur aliqui actus virtutis qui non sunt pœnales, puta actus virtutis temperantiæ quem quis exercet comedendo cibos delicatos, vel bibendo vinum quod placet: Ergo omnis actus satisfactorius non debet esse pœnalis.

Propter hoc argumentum Petrus Ledesma & aliqui alii docuerunt dari aliquos actus virtutis qui non sunt satisfactorii, illi nempe qui nihil pœnalitatis habere videntur, sed potius delectationem afferunt & jucunditatem, ut manducare

& bibere ad conservandam honeste sanitatem.

Sed hæc solutio & doctrina displicet, tum quia in concilio Tridentino sess. 14. cap. 13. universum & absolute dicitur satisfieri Deo pietatis operibus, & in formula absolutionis sic habetur: *Quidquid boni feceris aut intendis facere, sit tibi in remissionem peccatorum.* Tum etiam, quia nullum est opus moraliter bonum, quod non habeat aliquam poenalitatem annexam, vel ex parte subiecti, vel ex parte objecti, comedere enim cibos delicatos, de quo maxime potest esse dubium, non est actus virtutis temperantiae & opus moraliter bonum, nisi moderate fiat, & ordinetur ad bonum finem: sub ista autem ratione habet poenalitatem annexam, scilicet carentiam maioris delectationis quæ esset in majori comestione.

17. Instabis: Si talis actus esset satisfactorius, posset Sacerdos injungere poenitentiam in remissionem peccatorum, ut comederet cibos delicatos, vel biberet vinum delectabile. Sed hoc videtur ridiculum: Ergo & illud.

Respondeo dupliciter posse Confessarium injungere poenitentiam in satisfactionem, ut comedat cibos delicatos: Primo nullam exprimendo poenalitatem in tali opere; quod contingeret si diceret tantum, comedes cibos delicatos; & hoc sine dubio esset ridiculum, nulliusque poenitentiae injunctio. Secundo, præscribendo poenitentiam tale opus sub forma poenalitatis, ut si diceret, comedes cibos delicatos moderate, ordinando actum virtutis; & tunc veram injungeret poenitentiam, peccaret tamen, idque mortaliter, si confessio fuisset de mortalibus, vel venialiter, si de venialibus tantum, nam quando peccata sunt gravia, satisfactio debet esse gravis, atque adeo opus satisfactorium simpliciter poenale, quale est opus jejunii, vel orationis, vel elemosynæ, non vero poenale tantum secundum quid, & simpliciter delectabile, qualis est confessio, etiam temperata, cibi delicati.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

18. EX dictis colligitur primo, omne opus satisfactorium esse meritorium, & e contra.

Ratio primi est, quia ad opus meritorium requiritur tantum quod sit liberum, bonum, & supernaturale: Sed hoc totum convinit operi satisfactorio, ut constat ex supra dictis: Ergo omne opus satisfactorium, est etiam meritorium.

Ratio vero secundi sumitur ex eo quod omne opus meritorium est laboriosum & poenale, quod solum videbatur ipsi deesse ut esset satisfactorium: Ergo omne opus meritorium, est etiam satisfactorium. Consequentia patet, Antecedens probatur, quia omne opus meritorium, cum sit actus virtutis, habet adjunctam aliquam difficultatem & molestiam, quamvis ex alia parte sit delectabile, ut patet de contemplatione, quæ dum recreat animum, affligit corpus. Nec effert quod homini ferventi & bene affecto paucam vel nullam poenam ingerat; diminutio enim poenæ ex promptitudine voluntatis, sicut non minuit meritum, ita nec satisfactionem: attendenda est enim ratio & natura ipsius actus, & difficultas non subiectiva, sed objectiva, quæ dupliciter potest considerari; primo quatenus confert ad bonitatem actus, & sic pertinet ad meritum, secundo ut ex genere suo poenam & laborem infert operanti, & sic confert ad satisfactionem. Ex quo

A Colligitur secundo contra Scotum Almainum, Gabrielem & alios, non solum opus exterius sed etiam internum, etiam per sumptum, valere potest ad satisfaciendum pro poena tenentis poenitentiam liberam, ac difficiles, per se sumpti sunt operum meritoriorum, & charitatis, non solum sunt valde meritorii, sed etiam multum satisfactorii, quia dum se sunt valde difficiles & poenales. Nunc quod in viris perfectis ac ferventibus, ad satisfactionem nullam poenam causet: ratio enim satisfactorii petitur à difficultate objectiva, meritorius vero quatenus nata est laborem & poenam in seipso, & non ex causa accidentis, unde quamvis per accidens, ob bonam dispositionem subiecti, non censetur laboriosa, non propterea opus definit esse satisfactorium, quia semper habet quod sit modum difficile, scilicet iam quantum est de se poenale.

Ex hoc intelliges, posse Confessarium injungere pro poenitentia actum pure internum, poenitentiam contritionis vel charitatis; quia potest injungere illi omne opus quod satisfactorium est, adhuc enim præcipue poenitentia injungitur poenitentia, ut pro poena peccati debita satisfaciatur. Actus vero internus, ut jam ostendimus, satisfactorius est cum sit vera poenalis. Est etiam satisfactorius sensibilis, ut possit esse pars sacramenti, & sit contritio, quia sit sensibilis per aliam, scilicet per confessionem, est vera pars sacramenti, quia & actus internus pro poenitentia injuncta, per impositionem Confessarii & acceptationem poenitentis factus sensibilis, poterit similiter esse pars sacramenti.

Colligitur tertio, opus exterius, quod ab interiori procedit, ita esse satisfactorium, ut vim satisfactorii addat interiori, quoniam nullam ei addat bonitatem intrinsecam, ut Tractatu de moralitate actuum humanorum ostensum est, in ipso tamen actu interno est distincta poena ab interiori, & voluntate actus, quod sufficit ut actus internus vim majorem

D satisfaciendi addat interiori. Unde jejunium delecto, magis satisfactorium est, improprie poenale & laboriosum, quam habere intentionem & voluntatem jejunandi. Idem dicendum de elemosyna, oratione, aliisque virtutum operibus, quæ opere externo completa, vim majorem satisfaciendi habent, ob specialem aliquam poenam & difficultatem, quam actus exterior addat interiori.

Ex hoc intelliges discrimen quod inter meritum & satisfactionem reperitur; cum enim satisfactio attendatur præcipue penes laborem, difficultatem, & poenalitatem operis, hinc in exteriori est distincta poena ab interiori, ita & operis vis satisfaciendi: e contra vero, cum ratio meriti sumatur præcipue ex bonitate actus, sicut exterior, in sententia D. Thomæ & Dispositum ejus, nullam addit bonitatem intrinsecam actui interiori, ita nec ejus meritum auget. Unde Apostolus 2. ad Corinth. 8. invitans fideles ad elemosynam, sic ait: *Pi quoniam alius est promptus est animus voluntatis, ita sit perfectior est, id quod habetis. Scitum voluntas promptior est, id quod non habet.* Id est (ut exponunt Hieronymus, Theodoretus, Anselmus, Lyranus & alii) non minus Deo accepta est animi veluti promptitudo, etiam si minima possitis dare, quam si plura daretis; quia ex voluntate non ex opere pensatur meritum. Quare ibidem ait: *Quia*

equa voluntas, aequalem habent mercedem. Hinc inferit Gregorius Magnus homil. 5. in Evang. quod ante oculos Dei nunquam vacua est manus a munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate.

21. Colligitur quartò, omnia bona opera, etiam aliunde debita Deo ratione voti vel præcepti, esse satisfactoria. Nam opus habet quod sit satisfactorium, ex eo quod sit bonum & pœnale: Sed per hoc quod sub voto aut præcepto cadat, non tollitur ab eo quod sit bonum & pœnale: Ergo nec quod sit satisfactorium.

Confirmatur primò: Ex Tridentino sess. 6. cap. 10. & 16. per bona opera, licet ex præcepto debita, mereri possumus: Ergo multò magis per illa possumus satisfacere.

Confirmatur secundò tribus exemplis: Per jejunium enim quod est ab Ecclesia præceptum, creditur remissio peccatorum quoad pœnam, ut sæpè postulat Ecclesia: Ergo pro illa pœna per ipsum satisfacimus. Item qui martyrium sustinet, quando ex præcepto ad id tenetur, non minùs satisfaciit pro tota pœna, quam si ad hoc non teneretur. Christus etiam moriendo iusserit, de condigno, imò & de toto rigore iustitiæ, Deo pro peccatis nostris satisfecit, quamvis de tali morte subeunda præceptum à Patre haberet, ut in Tractatu de incarnatione ostendimus: Ergo nos pariter per opera, quæ sub voto aut præcepto cadunt, possumus Deo satisfacere.

22. Dices, Non possumus satisfacere Deo per opera aliis titulis ei debita: Sed opera quæ sub voto vel præcepto cadunt, sunt debita Deo aliis titulis, nimirum titulo religionis & obedientiæ: Ergo per illa non possumus Deo satisfacere.

Respondéo distinguendo Majorem: Non possumus satisfacere Deo de condigno per opera aliis titulis ei debita, nego Majorem. Non possumus satisfacere de toto rigore iustitiæ, concedo Majorem. Solutio patet ex dictis art. 1. Aliud enim est satisfacere de condigno, & aliud satisfacere de rigore iustitiæ; illa enim satisfactio condigna dicitur, quæ est moraliter æqualis rei debita; illa verò appellatur de rigore iustitiæ, quæ observat omnes leges strictæ & rigorosæ iustitiæ, inter quas hæc præcipua est, ut satisfactio fiat ex bonis propriis, & aliis indebitis: Unde cum satisfactiones, quas Deo exhibemus per opera, quæ sub voto vel præcepto cadunt, possint esse moraliter æquales pœnæ temporali peccato mortali debita; pro illa possumus de condigno Deo satisfacere; quia tamen opera illa aliis titulis ei debita sunt, de toto rigore iustitiæ pro tali pœna temporali ei satisfacere non valeamus. Ex hoc faciliè intelliges quid velit Anselmus libro 1. Cur Deus homo cap. 20. dum ait: Cum reddis aliquid quod debes Deo, etiam si non peccasti, non debes computare pro debito quod debes ex peccato. His enim verbis solum declarare intendit, quod per bona nostra opera non possumus satisfacere Deo de toto rigore iustitiæ, etiam pro pœna temporali peccato mortali debita; non intendit tamen negare quod pro tali pœna condignam & æqualem possumus Deo exhibere satisfactionem.

23. Instabis: Non potest quis per solutionem unius & ejusdem rei pluribus debitis de condigno satisfacere: Ergo si aliquid opus sit aliàs ex voto vel ex præcepto debitum, non poterit homo per illud satisfacere de condigno pro pœna temporali peccato mortali debita.

Respondent aliqui Recentiores, distinguendo Majorem: Non potest duo s. debitis satisfacere per solutionem unius & ejusdem rei; si utrum-

Tom. 7.

que debitum sit propriæ iustitiæ, concedunt. Si alterum sit debitum obedientiæ, negant. In hoc enim (inquiunt) differunt inter se obedientia & iustitia, quod obedientia facit tantum implere id quod præceptum est, siue aliàs debeat ex iustitia, siue non; iustitia verò facit reddere æquale pro debito: impossibile autem est reddere æquale pro duobus debitis, per solutionem unius & ejusdem rei, quæ tota uni eorum correspondet.

Verum licet hæc solutio valere possit quando opera quibus satisfacimus sunt debita Deo solum ratione præcepti, non tamen quando sunt ei debita ratione voti; tunc enim Deo debita sunt titulo religionis, qui majorem & strictiorem inducit obligationem reddendi æquale, quam vera & stricta iustitia; non enim religio deficit à ratione strictæ iustitiæ, & constituitur pars potentialis illius, ob carentiam obligationis reddendi æquale, sed ex defectu potentia faciendi perfectam cum Deo æqualitatem, ut in Tractatu de quatuor Virtutibus Cardinalibus declaravimus.

Meliùs ergo respondetur, posse aliquem per solutionem unius & ejusdem rei pluribus debitis satisfacere, quando res illa multiplicem habet bonitatem & valorem; tunc enim secundum diversam rationem, seu diversum illum valorem, plura debita compensare potest; unde cum in opere sub voto aut præcepto cadente, sit valor moralis desumptus ex objecto & circumstantiis ejus, & bonitas satisfactoria, petita ex difficultate illius, seu ex pœna & labore qui in ejus exercitio reperitur; ratione primi possumus implere obligationem voti aut præcepti, debito obedientiæ & religionis satisfacere; ratione verò secundi possumus satisfacere Deo de condigno pro pœna temporali peccato mortali debita. Sicut si nummus aureus duplicem haberet valorem, unum ratione sigilli Principis ipsi impressi, alium ratione metalli; & ratione primi valerent quinque nummos argenteos, & totidem ratione secundi; posset aliquis alteri debens decem nummos argenteos, quinque titulo mutui, & quinque ratione promissi, utrique debito, & pro utroque titulo, unius tantum nummi aurei solutione, de condigno & ad æqualitatem satisfacere.

Ex his intelliges, posse Confessarium ex prudenti motivo, causaque rationabili, injungere penitenti pro satisfactione sacramentali opus ex præcepto debitum, puta jejunare tempore Quadragesimæ, vel Missam in die festo audire, si nimirum adverteat penitentem non habere opportunitatem alia præstandi; regulariter tamen & ordinariè talia opera penitentibus injungenda non sunt, sed ad aliud novum obligari debent, tum ut sentiant vindictam suorum peccatorum; tum etiam quia plus requiri debet ab eis, quam ab innocentibus.

Demum ex dictis colligitur, orationem, jejunium, & eleemosynam, esse opera maximè satisfactoria, ad quæ cetera omnia faciliè revocantur. Ratio est, quia, ut supra dicebamus, satisfactio ad duo ordinatur, nempe ad compensationem offensæ, & ad medicinam peccatorum: ad utrumque autem sunt aptissima tria illa operum genera. Ad primum quidem, quia cum sint in nobis tria genera bonorum, scilicet bona animæ, corporis, & fortunæ, per orationem subijcimus Deo bona animæ, quæ non tam nobis subtrahere debemus, cum nos reddant Deo acceptos, quam ipsi submittere: alia autem duo bonorum genera, quia interdum nobis noxia sunt, a nobis subtra-

here

here debemus; per eleemosynam quidem bona fortuna; per jejunium verò allasve macerationes, quæ nomine jejuniis comprehenduntur, bona corporis. Ad secundum verò, quia tria illa bonorum operum genera, tres peccatorum radices in nobis extirpant; oratio quidem quæ nos & omnia nostra Deo subicimus, comprimit superbiam, jejunium concupiscentiam carnis, & eleemosyna oculorum concupiscentiam, seu avaritiam.

§. IV.

Conditio requisita ex parte Dei.

26. **D**ico quartò, ut opus sit satisfactorium, ex parte Dei requiri acceptationem, seu voluntatem remittendi reatum poenæ, intuitu talis operis.

Colligitur ex Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi ait satisfactiones nostras non habere vim ullam, nisi per Christum, à quo Patri offeruntur, & per illum acceptantur à Patre. Et cap. 9. dicit maximum esse divini erga nos amoris argumentum, quod nostras satisfactiones acceptet, idque ad divinæ munificentiae largitatem refert.

27. Ratio etiam suffragatur; cum enim poenæ assumptæ in satisfactionem poenæ temporalis peccatis remissis desinit, multæ leviores sunt, & alterius rationis à poenis purgatorii, justà lege debitis, non tenetur Deus ex justitia illas acceptare; præsertim quia ut absolutus dominus pluribus aliis titulis opera nostra satisfactoria posset exigere: unde ut illa nobis profint ad satisfaciendum pro poenis purgatorii, requiritur divina acceptatio, seu voluntas remittendi illas poenas intuitu talium operum.

Confirmatur primò: Judex non tenetur acceptare poenam sibi ipsi à reo impositam, sed potest eam non obstante illum punire poenis à se vel à lege constitutis. Ergo multò magis Deus.

28. Confirmatur secundò: Animæ existentes in purgatorio exercent plures actus contritionis & charitatis, non minùs de se aptos ad satisfaciendum, quàm qui à nobis in hac vita eliciuntur, & tamen re ipsa non satisfaciunt: Atqui hujus rei nulla alia ratio assignari potest, nisi quia tales actus in hunc finem non acceptantur à Deo, qui tempus satisfaciendi & merendi ad spatium hujus vite limitavit. Ergo ut opus sit satisfactorium, requiritur acceptatio ex parte Dei, seu voluntas remittendi reatum poenæ, intuitu talis operis. Ex quo fit quod poenalibus operibus satisfaciunt, infallibiliter consequantur remissionem poenæ ordinariæ per se correspondentis peccatis, non tamen poenæ extraordinariæ, quam Deus interdum decernit in ultionem & punitionem peccati; ut patet in Davide, qui licet valde probabiliter exhibuerit aliquid æquale poenæ temporali restandi ex peccatis adulterii, homicidii, & superbiam, sibi remissis, voluit tamen Deus infligere ipsi omnes illas poenas quas per Prophetam suum ipsi denuntiaverat; quia nimirum opera ejus satisfactoria, pro illarum poenarum remissione non acceptaverat, sed eas ad terrorem & exemplum aliorum ipsi infligere decreverat. Si verò interdum obtineatur remissio vel commutatio hujus poenæ extraordinariæ, ut varia Scripturæ exempla demonstrant, id non fit per modum satisfactionis, sed per modum impetrationis & meriti de congruo.

ARTICULUS III.

Virum satisfactio sit vera pars Sacramenti poenitentiae, & quem effectum causet ex opere operato?

§. I.

Duplici conclusione utraque diffinitio resolvitur.

Dico primò, satisfactio Sacramentalis est pars, non essentialis, sed integralis duntaxat Sacramenti poenitentiae.

Prima pars est certa de fide, ac definita in Tridentino, in decreto unionis, ubi sic dicitur: *Quod est Sacramentum poenitentiae, caput quoque materia sunt actus poenitentiae, qui in tria dividuntur partes, quarum prima est cordis contritio, secunda est oris confessio, tertia est satisfactio pro peccatis.* Et d. Thomas 3. p. qu. 90. art. 2. ubi sic dicitur: *Alio modo fit recompensatio offensa poenitentia, & in vindictiva justitia: nam in vindictiva fit recompensatio secundum arbitrium iudicis, non secundum voluntatem offendentis vel ipsius. Sicut poenitentia fit recompensatio offensa secundum voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quo peccatur, quia hic non queritur sola retributio aequalitatis justitiae (sicut in justitia vindictiva) sed magis reconciliatio amicitiae, quod fit dum offeratur recompensatio secundum voluntatem ipsi cui offendit. Sic igitur requiritur ex parte poenitentis, primò quidem voluntas recompensandi, qui fit per contritionem; secundò quod se subiaciat auctoritati sacerdotis loci Dei, quod fit in confessione; tertio quod recompenset secundum arbitrium iudicis Dei, quod fit in satisfactione, & ideo contritio, confessio, & satisfactio, ponuntur partes poenitentiae. Ex quo probata manet prima pars conclusionis, quæ assertit, satisfactionem esse partem Sacramenti poenitentiae.*

Quod verò non sit pars illius essentialis, id duntaxat integralis, patet. Tum quia punctum non est de essentia, sed tantum de integritate, & veluti complementum ejus extrinsecum. Tum etiam, quia satisfactio supponit Sacramentum jam perfectum & completum essentialiter, quia supponit gratiam, quæ est effectus Sacramenti, productam; quod non convenit confessioni & contritioni, & ideo sunt partes essentialis hujus Sacramenti, non verò satisfactio. Ad id quod, si satisfactio esset pars essentialis hujus Sacramenti, sequeretur quod moribundus, omni sensu destitutus, esset incapax Sacramenti poenitentiae, cum nullam satisfactionem impleri posset; quod est contra communem sensum & praxim Ecclesiae.

Dico secundò, satisfactionem Sacramentalem triplicem ex opere operato habere effectum, nempe remissionem poenæ temporalis, ex peccatis jam condonatis relicta, auxilia quædam supernaturalia ad faciùs præcavenda peccata in futurum, & augmentum gratiæ habitualis.

Prima & secunda pars hujus conclusionis admittuntur ab omnibus Theologis, & patet ex eo quod Sacramenta novæ legis id efficiunt ex opere operato quod significant; ex Tridentino sess. 6. art. 1. satisfactio Sacramentalis significat po-